

підсумку дадуть якісний результат. Це комплексна робота, яку мають здійснювати разом і держава, і громадянське суспільство систематично і цілеспрямовано і відкладати її на потім, бо нині не час, не можна, бо це тільки загострить і без того доволі гострі проблеми нашого правового життя.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-298-5-17>

ВИМОГА ОБҐРУНТОВАНОСТІ СУДОВИХ РІШЕНЬ В УМОВАХ ВІЙНИ

Грига Наталія Вікторівна

*студентка II курсу юридичного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна*

Виклики війни, які сьогодні активно постають перед державою, безпосередньо стосуються важливості надання адекватної реакції на правопорушення. Насамперед злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, які повинні знайти зовнішнє відображення в обґрунтованому та вмотивованому судовому рішенні.

Вимога справедливого суду є фундаментальною вимогою задля врегулювання правових спорів, які віднесені до компетенції судів. Як вказав в своєму рішенні Конституційний суд України «право на судовий захист передбачає не тільки можливість звернення особи до суду, а й, зокрема, право на обґрунтоване судове рішення»¹. А Основний закон відображає базисні демократичні принципи становлення українського суспільства. Утвердження України, як правової держави, передбачає формування судової влади, що здатна ефективно захистити та виконати вимоги стосовно захисту прав і свобод громадян, керуючись вимогами встановленими законодавством та принципами верховенства права й законності. В цьому контексті засада обґрунтованості виступає важливою вимогою якісного захисту прав та свобод людини і громадянина.

---

¹ Рішення Конституційного Суду України від 17 червня 2020 року. № 4-р(П)/2020. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/4_p2_2020.pdf (дата звернення: 25.03.2023).

Виходячи із загальноправових принципів жодні умови не можуть поставити під загрозу людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку, що визнається в Україні найвищою соціальною цінністю. Це стосується забезпечення права на обґрунтоване судове рішення, адже особа не може бути піддана не обґрунтованому та свавільному покаранню, навіть в умовах воєнного стану та обмеження низки її громадянських прав, яке встановлюватиметься рішенням суду.

Всеволод Князев, очільник Верховного Суду, наголосив що стаття 64 Конституції України гарантує, що права особи на судовий захист не можуть бути обмежені навіть в умовах війни. Отже, суд не може відмовити у прийнятті позовних чи інших заяв (або скарг), які відповідають встановленим законом вимогам.²

У рамках демократичної держави принцип обґрунтованості судових рішень є не тільки гарантією захисту прав і свобод громадянина та контролем людей за судовими рішеннями, а також і гарантією у процесуальному праві, що забезпечує принцип прозорості у правосудді.

Конституційний Суд в своєму рішенні № 8-рп/2002 зазначає, що судовий захист прав і свобод людини і громадянина необхідно розглядати як вид державного захисту прав і свобод людини і громадянина, а тому сама держава бере на себе обов'язок захисту громадян відповідно до частини другої статті 55 Конституції України. Право на судовий захист передбачає і конкретні гарантії ефективного поновлення в правах шляхом здійснення правосуддя. Відсутність такої можливості обмежує це право. За змістом частини другої статті 64 Конституції України право на судовий захист не може бути обмежено навіть в умовах воєнного або надзвичайного стану.³

Керівниця проєкту ЄС «Право-Justice» в Україні Оксана Цимбрівська вказала, що воєнний стан є викликом не лише в контексті забезпечення безпеки країни, а й у контексті реалізації прав людини, які можуть бути обмежені. Після повномасштабного вторгнення агресора, Україна тимчасово не виконує деякі зобов'язання за Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, але це не становить порушення міжнародних договорів. Проте, при обмеженні прав людини в умовах воєнного часу надважливо максимально зберігати баланс публічного державного інтересу та поваги до індивідуальних прав

---

² Обмеження конституційних прав людини у воєнний час мають бути виваженими законними та легітимними. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1354823/> (дата звернення: 25.03.2023)

³ Рішення Конституційного Суду України від 7 травня 2002 року. № 8-рп/2002_URL: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/8-pn_2002.doc (дата звернення: 25.03.2023).

людини і громадянина. А тому такі обмеження мають бути законними, легітимними та бути необхідними в конкретний період⁴.

Судове рішення визначається як акт правосуддя у справі, яким підтверджується факт порушення прав та законних інтересів учасників правовідносин і визначається шлях його відновлення, що становить зміст системи правової охорони. До обов'язкових ознак судових рішень належить необхідність дотримання відповідної процедури їх прийняття⁵.

Аргументація у судовому рішенні також вимагає системи, яка дозволяє вирішувати справу відповідно до прецедентів справи та її розвитку. Виходячи з дедуктивної логіки суддів та їх мотивації для прийняття рішень необхідно провести оцінку, щоб визначити, чи відповідає цей аргумент характеристикам, необхідним для встановлення судового рішення.⁶

Розкриваючи поняття обґрунтованості, М.І. Бажанов вважає, що ця ознака є обов'язковою для встановлення судового рішення та визначає такі характеристики:

1) судове рішення може бути обґрунтованим, якщо обставини справи, необхідні для його винесення, встановлені з достатньою повнотою;

2) докази, якими встановлюються обставини справи, мають бути отримані із джерел, вказаних в законі;

3) докази, на яких ґрунтується процесуальний акт (судове рішення), мають бути достовірними; достовірність цих доказів визначається дотриманням процесуального порядку їх збору і закріплення та правильною їх оцінкою слідчим, прокурором, судом.

Таким чином, варто зазначити, що поняття обґрунтованості базується на доказах, які були зібрані у досудовому розслідуванні. Вони повинні бути проаналізовані відповідними органами в підсумкових документах – обвинувальному акті чи клопотанні.

---

⁴ Обмеження конституційних прав людини у воєнний час мають бути виваженими законними та легітимними. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1354823/> (дата звернення: 25.03.2023)

⁵ Бояринцева М. Поняття та види судових рішень адміністративних судів. *Підприємництво, господарство і право. Серія : Адміністративне право і процес.* Вип. 6. 2019. С.130. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/6/24.pdf> (дата звернення: 25.03.2023 р.).

⁶ Гуйван П. Д. Обґрунтованість судового рішення як запорука його справедливості й законності. *Актуальні проблеми держави і права.* 2018. Вип. 80. С. 238. URL: <http://apdp.onua.edu.ua/index.php/apdp/article/view/71/76> (дата звернення: 23.03.2023 р.)

Велика палата Верховного Суду в рішенні по справі №11-987 САП-18, посилаючись на Висновок № 11 (2008) Консультативної ради європейських суддів щодо якості судових рішень, роз'яснила, що чітке обґрунтування та аналіз є базовими вимогами досудових рішень та важливим аспектом права на справедливий суд, та визначила, що судові рішення високої якості – це рішення, яке досягає правильного результату, наскільки це дозволяють надані судді матеріали, у справедливий, швидкий, зрозумілий та недвозначний спосіб. Виклад підстав прийняття рішення не лише полегшує розуміння та сприяє визнанню сторонами суті рішення, а є насамперед гарантією проти свавілля. А це зобов'язує суддю дати відповідь на аргументи сторін та вказати доводи, що лежать в основі рішення і забезпечують його правомірність. Підстави прийняття рішення повинні бути узгодженими, чіткими, недвозначними, несуперечливими і давати можливість простежити логіку міркувань, з яких суддя ухвалив рішення⁷.

Отже, обґрунтованість повинна виступати як елемент доведення в правовому судовому рішенні із аргументованими висновками та посилаючись на конкретні норми права, зібрані належні докази та підтверджувати підстави вмотивованості такого рішення. Обґрунтоване рішення стає гарантією учасників на справедливий суд, адже захищає від прийняття незаконних рішень та забезпечує право на оскарження.

Мотивація та обґрунтування судового рішення повинні бути в належний спосіб здійснені саме національним судівництвом. За позицією ЄСПЛ, це має визначальний вплив на забезпечення справедливого судового розгляду в контексті належного доказування. Адже необхідний результат досягається лише за наявності в судовому рішенні достатніх підстав та аргументів, на основі яких воно ухвалене⁸.

Україна, на відміну від агресора рф, не лише декларує, й здійснює захист прав і свобод людини, виходячи із статусу соціальної та правової держави, навіть в умовах війни. Проте, досі необхідно проводити якісне спостереження за дотриманням законних вимог під час винесення судами свого рішення.

---

⁷ Про залишення без змін рішення Третьої Дисциплінарної палати Вищої ради правосуддя від 19 липня 2017 року № 261/0/15-18 про притягнення Особа 1 до дисциплінарної відповідальності: Рішення Великої 203 Палати Верховного Суду України від 30 січня 2018 року. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/velyka_palata/ (дата звернення: 25.03.2023 р.).

⁸ Гуйван П. Д. Обґрунтованість судового рішення як запорука його справедливості й законності. *Актуальні проблеми держави і права*. 2018. Вип. 80. С. 45. URL: <http://apdp.onua.edu.ua/index.php/apdp/article/view/71/76> (дата звернення: 25.03.2023 р.).

Вимоги, які закріплені в законодавстві насамперед обґрунтованість судових рішень, зокрема під час обмежень воєнного стану, дають змогу наголосити на тому, що саме конституційні засади винесення судових рішень служать гарантією захисту законних інтересів, прав і свобод людини і громадянина стосовно вирішення правових конкретних питань, а зловживання чи нехтування цим громадянським правом є порушенням як національного законодавства, так і конвенційного права на справедливий суд.

А виклад судом підстав прийняття рішення не лише полегшує розуміння та сприяє визнанню сторонами суті рішення, а є насамперед гарантією проти свавілля. Що зобов'язує суддю дати відповідь на аргументи сторін та вказати доводи, що лежать в основі рішення і забезпечують його правомірність та унеможливорює умови, при яких особа піддається не обґрунтованому та свавільному покаранню, що може поставити під загрозу людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку, які визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-298-5-18>

ЧИ МОЖЕ РОЗМІР «ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ» БУТИ ВИЩИМ, НІЖ РОЗМІР ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ?

Задорожня Галина Володимирівна

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного, фінансового
та інформаційного права
Державного торговельно-економічного університету
м. Київ, Україна*

Задорожний Юрій Анатолійович

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного та адміністративного права
Національного транспортного університету
м. Київ, Україна*

Формулюванню відповіді на питання, що водночас слугує назвою цієї публікації, має передувати окреслення загальнодержавної правової проблеми, з «надр» якої це питання *a priori* висновується.